

Če osiromašimo umetnost, ne moremo briljirati

»Kam pa bi prišli brez domišljije?« je pred leti spraševalo reklamno sporočilo. Ne povsem naključno ga zastavljamo tudi akademskemu slikarju Jožetu Ciuhi, človeku širokega duha, ki presega slovenske okvire, umetniku vrhunskega slovesa. V bogat slikarjev opus sodi preko 345 samostojnih razstav, prejel je številne nagrade, leta 1996 pa mu je francoski minister za kulturo Philippe Douste – Blazy podelil naziv viteza lepih umetnosti in literature. A njegova nenehna ustvarjalna mrzlica ni omejena le na slikanje. Njegovo biografijo polnita tudi literatura in pedagoško delo. Jože Ciuha je prepričan, da obubožanje umetnosti pomeni obubožanje duševne hrane in intimne svobode. Odnos med družbo in umetniki je odnos zmagam-zmagaš.

Trenutno ste na Šipanu, veliko časa preživite v Parizu. Od kod želja po nenehni selitvi?

Živim na relaciji Pariz-Šipan; Šipan je otok v bližini Dubrovnika, na katerem preživljam že petinštirideseto poletje. To je tisto nasprotje Parizu, torej velikemu urbanemu centru, ki mi obuja spomine na mladost, preživeto v Posavju, v takrat idilični vasi v Vidmu pri Krškem. Za razliko od tega, kar mi ponuja Pariz, mi Šipan nudi nenačeto naravo in prvinsko meditativno možnost. Skratka, vse tisto, kar ohranja moje življenje v ravnotežju.

Koliko časa pa ste dejansko v Sloveniji? Bi na transverzalo Pariz-Šipan umestili Ljubljano?

Seveda, nisem izseljenec. V Parizu, Šipanu in Ljubljani se počutim enako domačega, povsod sem doma, ne glede na to, da nenehno krožim med temi tremi postojankami. Poletje preživim na Šipanu, zimo v Parizu, jesen in pomlad pa v Ljubljani.

Ta zemljepisna gibljivost vam zagotovo omogoča vpogled v primerjalni položaj umetnika. Kako se razlikuje položaj umetnika v

Franciji, na Hrvaškem in v Sloveniji?

To je stvar okusa in odnosov. Vse je odvisno od tega, s kom se družiš, kaj ti kdo pove. Povsod pa se seveda poraja umetnost. Pariz se skladno razvija od 13. stoletja dalje. V genezi izkušenj je to zelo bogato in tudi radodarno mesto. Umetnost dojema kot hrano in prestiž. Kot nekaj nujnega. Težko si predstavljamo francoskega

Človek, ki nima hobijev, pa naj ima še toliko denarja, je reven človek.

ministrskega predsednika, ki ne bi bil navezan na eno od umetniških panog, torej na glasbo ali na urbanizem, slikarstvo, literaturo. Za naše politike kaj podobnega ne bi mogli trditi.

Vsi poklici, od politikov do gospodarstvenikov in seveda tudi umetnikov, imajo svoje poslanstvo. Kako dojemate družbeno vlogo umetnosti?

Umetnost je vzorec intimne svobode, ki jo človek odkriva v sebi. V tem je vsebovana želja po 'biti

Jože Ciuha: To, kar počnem, je projekcija moje svobode.

drugačen' od tistega, kar je že narejeno, ne meneč se za občasno modo. Snovanja smejočega duha so zrcalna slika kulturne klime družbe, v kateri nastane umetniško delo. Ravno to je presežna vrednost umetnosti, za katero menim, da je izredno pomembna. Umetnost je duševna hrana.

A tudi vanjo se je že prenesla igra moči in denarja. Za človeštvo je bilo prelomno 20. stoletje, ko smo bili deležni več izumov kot skozi vso zgodovino prej. Ti so vplivali na tehnologijo, pa tudi na vzgojo in miselnost ljudi. V šolskem sistemu so humanistični predmeti na račun naravoslovnih, ki so uporabni in jih potrebujemo v vsakdanjem življenju, obtičali na stranskem tiru. S tem nam je bila odvzeta duhovna razsežnost. Tista, ki vzgaja in vpliva na oblikovanje naše čustvenosti.

Presenečajo me izjave iz sveta ekonomistov in managerjev, da je kultura predvsem poraba. Ob takih izjavah človeka zmrazi.

Napredek ima tudi senčne plati. Če nam je 20. stoletje odvzelo duhovno razsežnost, kakšne bodo posledice?

Zadnje čase veliko govorimo o čustveni inteligenci. Nič čudnega, saj je 20. stoletje ustvarilo zajetno mero odtujenosti. A če se borimo za uravnovešenega človeka, moramo narediti še kaj več kot samo vzgajati čustvenost. Bistvena je domišljija in tu vidim vlogo umetnosti.

Človek, ki nima hobijev, pa če ima še toliko denarja, je reven človek. Te potrebujejo zlasti managerji. Nedolgo tega mi je gospod Able, predsednik managerske šole v Ženevi in kasneje v Berlinu, povedal, da je v svoji praksi ugotovil, da managerji potrebujejo predvsem čustveno vzgojo in hobije. In tega obojega v današnjem enosmernem vzgojnem sistemu manjka.

Vam tega zagotovo ne primanjkuje. Ste precej vsestranski človek. Študirali ste književnost, postali pa v prvi vrsti akademski slikar. Zakaj se niste lotili literature?

Vprašajte Ivana Cankarja, zakaj ni postal slikar. Dobro je risal! In on ni edini primer, tu sta še Puškin, pa Viktor Hugo. Res pa je, da gre za mejna področja. Prvinski vtis, ko sem odprl oči, je name, še pred besedo, naredila podoba. Občasno pa me res popade, da ob tem, ko slikam, tudi še kaj napišem.

Če ponovno zavrtim steklenico resnice in vas vprašam, ne kaj umetnik daje družbi, ampak ravno obratno, kaj družba vrača umetnikom?

Priznati moram, da z domačim 'ribnikom' nimam dobrih izkušenj. Bolj kot stimulacija umetnosti ali ustvarjanja se krepi birokracija. Presenečajo me izjave iz sveta ekonomistov in managerjev, da je kultura predvsem poraba. Ob takih izjavah človeka zmrazi. Kažejo na to, v kakšnem svetu živimo.

In kakšen je ta svet?

V njem se prepletajo moč, denar, želja po vladanju. Ustvarja se terorizem, s katerim se opravičuje proizvodnja orožja, ki ne pozna nobene krize in je najbolj donosna. Svet je razdeljen na svet moči in denarja in na tisto drugo polovico, ki je podhranjena. Ta prepada, namesto da bi se reševal, se še poglablja.

Kakšen pa je položaj Slovenije? Kje smo dobri in ob katere zadeve se spotikamo?

Naposled imamo svojo državo. V nekdanji državi smo bili deficitarni v državotvornih skupinah, kot sta vojska in diplomacija. Tisto, kar naj bi narod v njegovem hotenju in politiko povezovalo, pri nas še ni dozorelo v urejene in smiselne oblike. Smo bolj država strank kot država državljanov.

Lahko to podkrepite s kakšnim primerom?

Primerjajmo domače in francoske parlamentarne razprave. Francoske premorejo določeno stopnjo kulture. Predstavniki neke politične stranke svojega nasprotnika iz druge politične stranke zaradi njegovih intelektualnih sposobnosti spoštuje. Ne dojema ga kot sovražnika, ampak kot izziv. Mi pa zdimo glede tega še na precej nizkih vejah.

Ali tudi zgodba fundacije Jože Ciuha odslilkava to stanje duha pri nas?

Narediti sem želel kulturno ustanovo, ki bi ne bila naše okno v svet, ampak bi svetu odprta vrata. Dobil sem tudi zagotovilo, da bodo v tej fundaciji razstavljal znana evropska imena. Idejo o ustanovitvi fundacije je sprejela tudi država. Z naslednjim predlogom je zadolžila Ministrstvo za kulturo: oni dajo zgradbo, jaz pa slike. Vendar se zgradba na fundacijo ni nikdar prenesla in tako je fundacija shirala. Včasih je pri nas pač tako, da 'se vse zgodi, da se nekaj ne zgodi'.

Med dražitelji letošnjega Majskega plesa je največ pozornosti požela vaša slika Deklica s ptico. V 24 dražbenih korakih se je izklicna cena s 700 dvignila na kar 10.100 evrov. Ali lahko vaše osebno delo vrednoti denar? Visoke cene so znak vrednosti slike, ne možnosti preživetja. Pri nas pa so tudi socialni momenti. Slikarji v Sloveniji se borijo za preživetje. Tudi zato, ker nismo ravno bogata družba, se včasih zgodi, da se cene celo licitirajo navzdol!

Spominjam se Francoza, ki mi je nekoč ponujal sodelovanje. Vprašal me je, kako je z mojimi deli, kakšne so cene, kje razstavljam in kje prodajam. Odgovoril sem, da ne prodajam veliko, saj so moje cene relativno visoke. Presenetil me je z odgovorom, še zlasti zato, ker gre za človeka, ki ima dve galeriji. Odrnil je: »Gospod Ciuha, vi ne razstavljate v pravih galerijah. Vaše cene so za to, kar počnete, preizke.«

Pomembno je, da ima človek pokrite svojega plemena, svoje sredine. Ljudje me imajo radi, kupujejo moja dela, a ne morem reči, da mi je bila domača kritika ravno naklonjena. Veste, v Parizu gledam v hrbet tistim, katerih cene gredo v stotisoče in milijone. Če človek sprejme izziv okolja, v katerem živi, je to pač igra, v kateri lahko igram. Ne želim biti diletant. To, kar počnem, je projekcija moje svobode. Mirne duše lahko rečem, da to počnem zato, da mi je v življenju lepo. |

Tonja Blatnik

Ustvarjalnost = različnost²

*Jonas Riderstrale,
Management za prihodnost*

mediade

*Ustvarjamo Podjetnike v podjetju[®]
www.mediade.si*